

Zahvaljujući obilju činjeničnih novosti koje knjiga donosi, značajno su se uvećale naše spoznaje o ionako zamašnoj europskoj recepciji latinskih djela oca hrvatske književnosti. No nije to jedini razlog njezine nesvakidašnjosti: ona je, naime, jedna od rijetkih monografskih studija s područja hrvatskoga latinizma, a ima li se u vidu njezina komparatistička okosnica, onda je još rjeđa pojava u svojoj vrsti; autor joj je Francuz, no jedan od najzauzetijih proučavatelja Marulića danas; tiskana je trojezično — što je primjereno njezinu sadržaju i namjeni: međunarodnu znanstvenu javnost treba ustrajno obavještavati o hrvatskoj kulturnoj baštini, osobito onda kada se ona pokazuje i kao emitivni, a ne samo receptivni dio europske.

Bratislav Lučin

MIRKO TOMASOVIĆ, MARCO MARULIĆ MARULUS, Laghi di Plitvice, Lugano 1994., nepaginirano [32 str.] »*Quaderni di letteratura Croata*«. Ukrašeno naslovnom stranicom »*Benevivendi instituta ...*« i jednom vinjetom iz 1513. godine.

Poznati znalac djela velikoga Splitsanina i naš najbolji marulolog dr. Mirko Tomasović još jednom je talijanskim čitateljima predstavio Marka Marulića i njegovo djelo. Tekst je pisan laganim i vrlo čitljivim talijanskim jezikom, da bi radoznali čitalac bio što bolje i lakše obaviješten o velikome hrvatskom i europskom piscu.

U vrlo kratku prikazu Marulićeva života pisac upozorava da je Marul izrastao i obrazovan u ozračju mediteranskoga humanizma, da je prihvaćao i nove impulse s druge strane Jadrana, ali da je čvrsto ukorijenjen u svojoj domovini Hrvatskoj i s obzirom na pjesničku tradiciju i konkretne političke prilike (turska osvajanja). Marulić je izvrsno poznao antičku književnost kao i srednjovjekovne kršćanske pisce. Bio je zapravo velik europski intelektualac. Pisao je na tri jezika (latinski, hrvatski i talijanski). Ogleđao se u raznim pjesničkim vrstama (epika, lirika, elegija, pisma...) i brojnim proznim djelima apologetskoga i moralističkog sadržaja. Prevodio je s latinskoga i talijanskoga na hrvatski jezik i obratno.

Djela su mu diljem Europe doživjela brojna izdanja na latinskom originalu i u prijevodima na desetak stranih jezika. Čitala ga je cijela Europa — od sv. Franje Ksaverskoga i Ignacija Lojolskoga do sv. Franje Saleškoga i Karla Boromejskoga, a engleski kralj Henrik VIII. na svome primjerku »*Institucije*« ostavio je brojne bilješke.

---

navodi). Na str. 5. piše Aldo Manucio umj. Manuzio. Na str. 7. stoji u hrv. tekstu »Venecijanski prijevodi i prijevodi...«, iako su posrijedi izdanja (franc. i engl. tekst imaju na istom mjestu ispravno »éditions« odn. »editions«). Na str. 3. piše *quod libet* umj. *quodlibet*, na str. 10. *factorum que* umj. *factorumque*, na str. 11. *Palestra* umj. *Palaestra*, na str. 47. *christi* umj. *Christi*... Na str. 14. piše da su dva francuska prijevoda »s kraja XVII. st.«, iako očito mora biti: »XVI. st.« (kako i piše u franc. i engl. verziji). Na str. 19. čak su tri francuska imena pogrešno napisana. U čitavu engleskom prijevodu, zacijelo zbog nepažnje u računalnoj pripremi sloga, naprosto je iščezlo slovo »é«. Itd. Riječ je o »sitnicama« što ih je očigledno prouzrokovala žurba, a kojih je ova vrijedna knjiga trebala biti pošteđena.

Marul je svojim pisanim djelima u kršćanskom duhu odgajao brojne naraštaje, a sam je postigao vrhunac kršćanske svetosti.

Prof. Tomasović je ukratko prikazao sadržaj i važnost svakoga Marulićeva djela, najprije latinskoga pa hrvatskoga. Upozorio je uz ostalo na *editio princeps* (npr. »*De institutione...*«, 1507.), ili godine izdanja (Basel, 1513., 1518. i 1555. — Köln, 1530., 1531., 1532., 1536., 1540., 1597., 1609. i 1686. — Antwerpen, 1573., 1577., 1579., 1584., 1593. i 1601.).

I u hrvatskim i latinskim djelima Marulić je progovorio pun ljubavi i brige za svoj narod i svoju domovinu. Da mu na duši leži domovina Hrvatska, vidi se i iz prijevoda »*Ljetopisa popa Dukljanina*« na latinski i iz dokazivanja da sv. Jeronim nije rođen u Italiji, nego u Dalmaciji. Nadalje, o teškim prilikama u Hrvatskoj i želji za slobodom domovine posebno je progovorio u »*Juditi*« (profesor nije propustio upozoriti čitatelja da sam Marulić piše kako je »*u versih harvacki složena*«) i »*Molitvi suprotiva Turkom*«. Na istoj su razini razmišljanja u »*Davidijadi*«, a osobito je jasan Marulov krik u »*Pismu papi Hadrijanu VI.*« Upozorava ga da će kršćanska Europa postati plijen turskih osvajača, ako ujedinjene kršćanske vojske ne spriječe pad Hrvatske pod turski mač.

Nezahvalan je posao i unaprije dosuđen na neuspjeh pokušati prikazati sadržaj djela prof. Tomasovića. On je, naime, na tako malo stranica »zbio« vrlo mnogo podataka, informacija i prosudbi, te svaki čitalac ovih redaka, koji je pročitao talijanski njegov tekst, ima pravo primijetiti zašto nije istaknuto ovo ili ono, zašto nije stavljen naglasak na određeni podatak ili prosudbu. Stoga bih bio slobodan ustvrditi kako je cijeli spis tako znalački složen da bi mogao *poslužiti kao uzor — exemplum* — prema kojemu bi u stranom svijetu trebalo predstavljati i druge naše velikane duha.

Djelo bi bilo i čitljivije da su stavljeni neki podnaslovi. Također nije jasno zašto stranice nisu označene brojevima. I bibliografija bi bila preglednija da je svaka jedinica u svojoj crti, to više što je ostalo dovoljno praznoga prostora. K tome nije jasno je li izdavač zasnovao novi niz »*Quaderni di letteratura croata*« i je li ovo, možda, prvi svezak toga niza. A prava je šteta da je edicija izišla u samih dvijestotine primjeraka (kako na njoj piše).

No, bez obzira na te manje primjedbe (više tehničke) treba čestitati ne samo piscu, nego i izdavačima — *Dubravku Pušku* i *Adrijanu Pitschenu* — na ovome malome, ali vrlo stručnom i važnom djelu, koje će našim susjedima na drugoj obali Jadrana više približiti i bolje osvijetliti grandiozni lik našega velikoga Splitsanina i Europljanina.

Treba samo poželjeti da se ovakvih »*malih monografija*« pojavi što više na stranim jezicima i u što većem broju primjeraka. *Vivant sequentes!*

Hrvatin Jurišić